

Recomandarea nr. 63

Cu privire la procedura examinării de către instanțele judecătorești a cauzelor ce țin de prelungirea termenului de acceptare a succesiunii și constatarea faptului acceptării succesiunii și a locului ei de deschidere

O regulă generală de dobândire a succesiunii constă în faptul că, pentru a o dobândi, moștenitorul, fie testamentar sau legal, trebuie s-o accepte. Acceptarea succesiunii este un act juridic unilateral prin care moștenitorul își exprimă propria sa voință de a primi moștenirea și, respectiv, de a deveni în viitor proprietarul bunului moștenit.

Conform art.1516 Cod civil, succesiunea este acceptată de succesor indiferent de faptul dacă este testamentar sau succesor legal.

Succesiunea se consideră acceptată când moștenitorul depune la notarul de la locul deschiderii succesiunii o declarație de acceptare a succesiunii sau intră în posesiunea patrimoniului succesoral.

Legea prevede expres termenul de acceptare a succesiunii. Astfel, conform art.1517 Cod civil, termenul de acceptare a succesiunii este de 6 luni de la data deschiderii ei.

Conform art.58 lit. b) din Legea cu privire la notariat nr.1453 din 08.11.2002, notarul refuză să deschidă procedura succesorală în cazul când declarația de acceptare a succesiunii a fost depusă după expirarea termenului stabilit de legislație.

Potrivit art.1519 Cod civil, termenul prevăzut la art.1517 poate fi prelungit de către instanța de judecată cu cel mult 6 luni.

Cum de procedat în cazul în care toți moștenitorii chemați la succesiune pe parcursul a 6 luni de la deschiderea succesiunii nu și-au exprimat propria voință cu privire la acceptarea succesiunii?

În practică pot exista diferite motive care au avut ca efect omiterea termenului de acceptare a succesiunii. În fiecare caz concret instanța de judecată va lua în considerare aceste motive.

Plenul Curții Supreme de Justiție a RM, în Hotărârea nr.13 din 03.10.2005 „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la examinarea cauzelor despre succesiune” explică faptul că acțiunea despre prelungirea termenului de acceptare a moștenirii se examinează în ordinea procedurii de drept comun. Instanța va examina temeinicia circumstanțelor invocate în motivarea acțiunii.

Vor putea constitui circumstanțe temeinice de prelungire a termenului de acceptare a succesiunii: starea de invaliditate a succesorului, îngrijirea unui membru bolnav al familiei, aflarea în străinătate sau în rândul forțelor armate, tănuirea faptului deschiderii succesiunii de către ceilalți moștenitori etc.

Nu constituie motive temeinice de admitere a acțiunii: necunoașterea dispozițiilor legale incidente, lipsa de timp pentru depunerea cererii, necunoașterea componenței patrimoniului succesoral și alte motive similare.

Instanța de judecată va stabili, dacă moștenirea pentru care se solicită prelungirea termenului nu a fost acceptată de către alți moștenitori sau dacă nu a fost transmisă în patrimoniul statului.

În dispozitivul hotărârii se va indica termenul cu care se prelungește posibilitatea de acceptare a succesiunii, ce nu poate depăși 6 luni. În acest interval, persoana îndreptățită va dispune de dreptul de a se adresa la biroul notarial pentru a accepta moștenirea și a primi certificatul de moștenitor legal sau testamentar.

Așadar, cererea de prelungire a termenului de acceptare a succesiunii are calea unei acțiuni de drept comun și se va examina de către instanțele judecătorești în procedură contencioasă.

Or, refuzul notarului la deschiderea procedurii succesoriale în cazul când declarația de acceptare a succesiunii a fost depusă după expirarea termenului stabilit de legislație nu constituie obiect al acțiunii în contencios administrativ în sensul art.3 din Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10.02.2000.

În cazul în care o parte din succesorii chemați la succesiune au acceptat-o în termen, acțiunea de prelungire a termenului de acceptare a moștenirii se înaintează împotriva acestora.

În situația în care reclamantul este unicul moștenitor și bunurile urmează a fi transmise în proprietatea statului, acțiunea se va îndrepta împotriva statului în calitate de pârât, reprezentat de organul financiar teritorial.

O altă situație care se pune în discuție este aceea când succesorul a acceptat în mod tacit moștenirea, intrând în posesiunea patrimoniului succesoral sau a unei părți al lui, iar biroul notarial refuză să elibereze certificatul de moștenitor din motivul incertitudinii dovezilor prezentate.

Cererea cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii și a locului ei de deschidere va fi judecată de către instanță în ordinea procedurii speciale, conform dispozițiilor Capitolului XXIV CPC.

Prin intrarea în posesiune de fapt se înțelege: administrarea, asigurarea, exercitarea folosinței asupra bunurilor succesoriale, perceperea chiriei de la locatarii care locuiesc în casa defunctului, achitarea cheltuielilor comunale aferente imobilului din masa succesorală, plata impozitelor și alte acte ce demonstrează intenția moștenitorului de a accepta moștenirea.

Nu se consideră că succesiunea a fost acceptată, dacă moștenitorul a primit depunerea de la instituția financiară în baza dispoziției date de către defunct acestei instituții, iar dispoziția nu a fost făcută pentru cauză de moarte.

De asemenea, nu constituie acte de intrare în posesia de fapt a moștenirii: luarea din patrimoniu a unor obiecte ca amintiri de familie, preluarea de către succesor a hârtiilor de valoare pentru a le proteja de pierdere sau furt, declararea unei căi de atac împotriva hotărârii judecătorești în care defunctul a fost parte și a fost înlocuit cu succesorii săi în drepturi și alte acte prin care nu se manifestă voința de acceptare a succesiunii.

În situațiile în care, la examinarea cererilor în ordinea procedurii speciale, apare un litigiu de drept, care ține de competența instanțelor de drept comun, instanța va dispune, printr-o încheiere, scoaterea cererii de pe rol și va explica părților dreptul lor de a se adresa cu o cerere de chemare în judecată în ordinea procedurii generale.

Cererea de constatare a acceptării unei succesiuni și a locului ei de deschidere va fi examinată în conformitate cu art.281 alin.(2) lit. f) CPC numai în cazul în care organul, care efectuează acțiuni notariale, nu este în drept să elibereze petiționarului certificat de moștenitor din lipsa sau din insuficiența documentelor corespunzătoare,

necesare pentru confirmarea în procedura notarială a faptului de intrare (aderare) în posesiunea averii succesoriale.

Pronunțând hotărârea privind constatarea faptului despre acceptarea succesiunii și locul de deschidere a succesiunii, instanțele judecătorești se vor călăuzi de dispozițiile art.1443 Cod civil.

Respectiv, în dependență de obiectul acțiunii (cererii), moștenitorul este în drept:

- să înainteze acțiune de prelungire a termenului de acceptarea succesiunii în procedura contencioasă;
- să depună cerere de constatare a faptului acceptării unei succesiuni și a locului ei de deschidere în procedură specială.